

XXIII. L E V É L.

*Költ Komáromban, Sz. Mihály-Havdnak
16. Napján.*

Calabriadnak az 1783-ban volt föld indúlás után való állapotja folytattatik.

A⁹ nevezetesebb Városok és helységek, mellyek a' föld indúlás miatt el-fülyyedtek, lakosaiknak, 's a' meg-hóltaknak számokkal ezek:

Város,	Lakosoknak számok,	Meg- hóltak,
Corrida 2. faluval	2360	- 110
Laureana 5. faluval	4587	- 173
Giaja, Pizziconi Cristo	9042	- 1993
Polistina - - -	5019	- 2271
Casale Nuovo - -	5590	- 2008

Ennek a' Városnak semmi nyoma sem látszik, úgy el-fülyyedtt.

Terra nuova, Melochi- ello 7. faluval -	7538	- 3043
--	------	--------

Itt az egész Tartományt úgy meg-változtatta a' föld indúlás, hogy régi formáját még a' lakosok sem esmerték-meg. — —

Seminara - - -	8000	- 1381
Palmi - - -	9000	- 3052
Z		Op-

Város,	Lakosóknak számok,	Meg- hóltak,
Oppido - -	2371	1813
Cosoleto, Santa-Christi- na 11. faluval -	12169	3513
Sinopoli, Santa Eufe- mia 3. faluval -	8471	2029
Bagnara - -	5638	3324
Reggio - -	16575	300

A' föld indulás miatt el-veszett embe-
reknek számokat *Grimáldi* 32000-re teszi;
mások pedig 40000-re számlálják: de mint-
hogy lehetetlen vólt minden testeket, mel-
lyeket a' falak, 's föld-nyílások el-temettek,
ki-keresni, látni való, hogy a' meg-hóltak-
nak számokat sem lehet igazán tudni. A'
Tartománynak Igazgatója, ki Catanzaró Vá-
rosában lakott, meg-hallván ezt: a' szeren-
tsétlenséget, azonnal el-küldötte Calabriába
Grimáldit, hogy a' népnek légyen feigítfe-
gül; azonban a' Királyt is tudósították, a'
ki azonnal el akart Calabriába indulni, de
a' téli idő 's a' fok áradások és a' föld' moz-
gása, az utat bátortalanná tették néki, azért
maga helyett *Pignatelli* Marsalt küldötte-el
katonákkal egygyütt, kiket ő az egész tar-
tományban el-rendelt, a' jó rendnek fel-tar-
tására. A' Calabriai nép már régtől fogva
hosszá szokott a' tolvajláshoz és prédáláshoz,
most pedig a' közönséges föld indulás miatt
min-

minden fenytéknek 's jó rendnek vége lett, a' gazdagoknak vagyonjaik a' köz-népnek prédájikká lettek, egygyik erőszak a' másikat érte: természetet rémítő 's hallatlan dologok estek, p. o. Santa-Christina nevű Városban két Testvérek, harmadik Testvérjeket, kit meg-szabadíthattak volna, annak jajgatására, barátjaiknak kérésekre, a' Papoknak intésekre semmit nem hajtván, tsak azért, hogy annak jószágát el-foglalhassák, az öfzve-omladozott kő falak között engedték el-vezetni. Pignatellinek fő gondja a' vólt, mint vehesse elejét a' holt testekből származható pestisnek; azért a' mint lehetett az öfzve-omlott falakat széllyel-hányatta, melyek alatt 7. 8. 11. naptól fogva kínlódó fok eleven emberek is találtattak, kik a' jó diéta által egészségeket visszanyerték. Ezek azt beszélték, hogy ök nem vóltak olly rémítő állapotban, a' millyenben az ember gondolná, hasonlók vóltak ugyan az el-ájulásban lévő emberhez, de tudták mitsoda veszedelemben legyenek? 's a' halált tsendesen várták. Egy Orvos, a' ki Cosolétó Városában az öfzve-romlott falak alatt három napig kínlódott, azt beszéltte, hogy a' melly szempillantásban ő a' kő fal alá fozúrt, úgy tetzett néki, mintha ő részeg lett volna, míg nem a' fokszori erős föld indulás után elméjére jött, 's meg-tudván veszedel-

Z z

mes

mes állapotját, a' halált tsendesen várta, legnagyobb kínja vólt a' szomjúfág. A' mi a' meg-hólt testeket illeti, azokat Pignatelli meg-égettette, a' meg-törődötteknek Orvosokat, 's orvosságot rendeltetett: eleféget is hordttak a' nép' számára, de az, az Altiszteknék gonofzfágok miatt roszszúl osztattott-ki. A' Frantziai Király és a' Máltai Rendnek Mestere hajókon gabonát szállítottak Calabriába és Sicziliába, de azokat ki sem hagyták rakodni, noha a' szükfég igen nagy vólt. Még a' Királyi ajándékot is szükön osztották-ki. Santa Crifinában, hol 650. ember veszett-el, a' Király ajándéka 7. font kinából állott. Második fő gondja Pignatellinek a' vólt, mint folytathassa-el a' foktavakat, 's mint szárazthassa-ki a' motsárokat, mellyek a' föld-indulás által lettek, és meleg időben mérges gözölgések által a' levegő-egyet meg-dögeltetik, 's a' külömben is egézfégtelen Calabriát lakhatatlan puztává teszik. Sok helyeken a' meg-hasadott földből bővféges víz folyt-ki, fok helyeken a' le-szakadozott hegyek a' folyó-vizeknek útjokat meg-gátolták, azon kívül, Februárius Calabriában szüntelen való essözéssel szokott el-telni: mind ezek igen meg-fokasították a' vizeket, nevezetesen Oppido Városánál, hol a' le-szakadozott hegyek az ott el-menő folyó-vizet folyásában meg-akadályoztatták, melly

melly az egész környéket el-borította, úgy, hogy a' hol az előtt szép szántó-földek, Olajfás kertek és hegyek voltak, most azok vízzel el-fedeztettek, öfzve-omladoztak, el-füllyedtek. Illy nagy munkának végbe vitelére fok költiég kellett; és minthogy reá fundus nem vólt, a' szent végekre rendeltett *fundatiókat*, 's Klastromokat, azoknak jólzágaikat, Püspököknek jövedelmeiket foglalták-el. Ez a' tselekedet fok panaszolkodásokra adott alkalmatosságot, úgy hogy a' nép, a' *Cassa Sagra*, *Szent Kassát*, *Cassa del Diavolo*, *Ördög Kassájának* nevezte. Eben a' veszedelemben leg-több kárt a' gazdagok szenvedtek, úgy hogy fokan a' kik az előtt fok jólzággal bírtak, kóldúsokká lettek; el-veszván azoknak írasaik, azokat más hamis lelküek ragadozták-el. A' leg-nagyobb kárt az olaj-termő kertekre nézve vallották a' lakosok, mert egész kertek vagy el-füllyedtek, vagy víz, vagy magasabban fekvő kertek által borítottak-el; vóltak kik az olaj-fákra nézve 4,5000. forint kárt vallottak. Ide járúlt az, hogy az 1782. Esztendőbéli olaj termés is, melly még házakban 's magazinokban vólt, a' földindulás miatt mind el-veszett. Szeminara Városában, hol az olajjal való kereskedés leg-nagyobb virágjában vagon, a' leg-első földindulásakor fok házak meg-gyúladtak, a' tűz

az olajos magazinokba kapott, a' hordók széllyel-pattogtak, az olaj széllyel-folyt. Vólt nevezetesen egy olajjal kereskedő Kalmár, a' kinek olaja másfél Olasz mért-földig folyt, míg nem egy Petrace nevű vízbe ért. Ez a' Kereskedő a' maga házának le-dült falai alá szorúlván, az olajban elevenen égett-meg. Mikor a' segítségért kiáltozott, egy Lelki-Atya ment felé, a' kinek ő a' kínok között meg-gyónt, 's ki által fel is óldoztatott.

Nehezen vólt valaha olly törvény-tévő, a' ki olly nagy helybe hagyást érdemlett vólna, mint a' Toskánai Nagy-Hertzeg LEOPOLD. Az ő dítséretével zeng minden rendű embereknek szájak, 's nevezetesen az ő *Jus Criminaléjében* ki-tündöklő böltsességét mindenek magasztalják. Erről *Malamina* Apátur és Prófessor leg-jobb munkát írt Olasz nyelven, mellynek neve: *Commentario filologico, critico sopra idelitti e le pene secondo il gius divino. Opera dell' Abbate Cesare Malanima. Firente 1786.* mellyben meg-mutatja ő, hogy a' halalos büntetés nem Isteni törvény szerént való, hanem az a' *Mózsas'* törvényjének roszszúl el-tekert értelmén fundáltatik. A' nép' háládatosságának meg-mutatására, 's e' dolognak emlékezetére a' nép értzből akarta

ta

ta a' Hertzegnek lovon ülő képét ki-öntetni, és e' végre már a' pénzt is bé-fzedték, mellyhez a' Zsidók is fokot adtak; de a' Hertzeg meg-közfönvén a' nép' háládatosságát, azt mondta, hogy e' dolognak emlékezetére elég lészzen egy oszlopot rajta való írással emelni: a' többi pénz pedig fordítódjon közönféges haszonra. Egy oszlopot emelt azért illy rajta való írással:

PETRO LEOPOLDO

Legum Etruscarum Domino

Justitiae aequitatisque adfertori

Principi merentissimo

Quod jure gladii

Et bonorum ptoescriptione sublatis

Legibus ad amovendas Civium noxas

Et praetoriam cohibendam severitatem

Sapienter sancitis

Publicae securitati prospexerit

Florentini

Numini, Majestatique ejus devoti

Ad memor. Hominum sempiternam

posuere

A. D. M. DCC. LXXXVII.

I. *Károly' Angliai Királynak Hóhéra.*

Tudni való, hogy amaz Angliai Királynak I. *Károlynak* egy lárvás Hóhér vette fejét. Ki vólt légyen ez a' személy fok-

Z 4

féle

féle vélekedések vóltak, 's vagynak felőle. Végre ez a' dolog *Lord****nak egy barátja által nyilatkozttatott-ki. Ez a' Lord II. *György* Királynál nagy kegyelemben vólt, 's egy vólt az Ángliai hadakozó seregnek azon Generálisai közzül, kik *Dettíngánál* kommandíroztak. Látván ő, hogy a' Frantziai *Marfchall Noailles* jó helyre és jó rendbe állította a' maga seregét, félt hogy az Ánglusok meg-győzöttetnek. Félelmét a' Királynak ki-jelentette, 's meg-mondta nyilván, hogy a' Király maga életét 's betsületét veszedelemre tette-ki; 's a' körül-állásokból azt lehet ki-nézni, hogy a' Frantzo-ké lész' a' győzödelem. A' Király ennek a' hűféges *Officérnek* jó tanátsát nem hallgatta-meg. A' vak szerentse az okosságon győzödelmeskedett. Az Ánglusok meg-verték a' Frantzokat. A' Lord ki-esett a' Király' kegyelméből, 's büntetésre ítéltetett méltónak lenni. Ekkor ő Londonba ment, hol az ő baráti ötet, mint egy egyenes szívű embert, a' ki a' Királynak az igazat meg-mer-te mondani, úgy tisztelték: mert a' hartznak szerentsés ki-menetele nem vakította úgy meg őket, hogy meg ne esmerték volna azt, melly igen lehetett az Ánglusoknak félni a' meg-verettetéstől. A' Lord el-végezte magában, hogy Skótziába menjen, hol a' maga jószágában magános életet fog élni.

élni. Minekelőtte Londonból el-indúlna, an-
 nakelőtte egynéhány nappal egy igen pompás
 vendégféget tartott. Mikor éppen az asztaltól
 fel akarnának állani a' vendégek, akkor ad a'
 Lordnak kezébe egy szolgája egy levelet,
 melyet egy esméretlen ember vitt. A' le-
 vélben e' vólt írva: „ Meg-vallom *Milord!*
 hogy betsüllek téged': a' te érdemeid soha
 nagyobb világosságban nem mutatták ma-
 gokat, mint mostani tselekedetedben; bár
 tsak én téged' illendőképpen tisztelhetnék!
 Jöjj ma estvéli 8. órakor, a' *Citybe*, a***
 útfzába, éppen ott, a' hol a*** jellel által
 ellenben egy fetétes által-menetel vagyon.
 Itt zörgess az ajtón, ki-nyitják, de magad,
 's a' meg-határozott órakor jöjj. “ A' Lord
 a' levelet el-ólvassván, el-nevette rajta ma-
 gát. „ Lásd — így szóllott egy barát-
 jához, — melly szép szerentsém esett! Ta-
 lám válamelly otthon maradt szép leány
 akar velem beszélleni. Azonban vígyázok,
 hogy kézbe ne kerüljek. A' ki a' kegye-
 lemből ki-esett, annak *Philosóphusnak* kell
 lenni. “ Az ő barátja helybe hagyta az ő
 maga meg-határozását, azért a' levélről el-
 felejtkezvén a' Lord, barátival egygyütt az
 egész estvét vígan töltötte-el. A' követke-
 zett reggelen ismét egy levelet vífznek hoz-
 zá, mellyben ez az írás vólt. „ *Milord!*
 azt gondoltam, hogy azt a' tiszteletet, mel-

lyel a' közönség viseltetik erántad, meg-érdemled: de vallyon nem tsalatkozom é meg felöled való ítélet-tételemben? Ímé még egyfzer mutatok alkalmatosságot, melly által meg-esett hibádat meg-jobbíthasd. Ma is azon helyre és azon az órán, a' hol tegnap és a' melly órán vártalak, várlak. Ne rontsd-el bennem az én felöled való jó ítéletemet. Gondold-meg, hogy ha ma hozzam el nem jöszsz, olyan kárt vállalsz, mellyet életedben soha ki nem pótolsz. "Ezen a' lévélen igen meg-indúlt a' Lord, de tsudálkozott is. Akárki légyen — úgy-mond — ez az ember, el-mégyek hozzá, meglátom, ki az, a' ki nékem így mér írni." (A' többi következik.)

GEOGRÁFIA.

Japonia, vagy Japan.

Japoniában a' férjfiaknak nagy hatalmok vagyon. Az ő dólgoiba az aszszonyoknak leg-kissebbet sem szabad szóllani. A' férjnek a' maga feleségének 's tselédjének életén egész hatalma vagyon. A' mikor és a' melly okért néki tetszik, akkor és azért válhatik-el feleségétől, 's a' melly halálnak nemével akarja, azzal ölheti-meg feleségét. Egy ferjfi annyi feleséget vehet, a' mennyit akar.

akar. De a' fok felefége közttsak egy az ő felefége, a' kinek az az elsőfége is nagyon, hogy a' férjével egy asztalról eszik: a' többek pedig az asztalnál szölgálnak. Tsak ennek az aszszonynak gyermekei lehetnek az ő Atyjoknak jószágában örökösök. A' többeknek valamelly kevés rész adattatik. A' fok felefége mellett ágyasokat is szoktak tartani. A' gazdag emberek kedvekre 's nagy gyönyörűségben tartják felefégeiket. Fompás palotákban laknak, hol szép kertek, múlató-helyek építették, mellyekben idejeket kedvekre töltik. De e' mellett szoros őrizet alatt tartattatnak. A' lakodalom után mindjárt aszszonyi házakban zárattatnak, hol fenkivel sem társalkodhatnak, főt nem is beszélhetnek, hanem tsak a' magok szoba-leányaikkal, kik az ő férjeiknek ő utánok leselkedő kémjeik. Esztendőben tsak egyszer jelenhetnek-meg közönséges helyen. Néha meg-engedtetik nékik, hogy testvér atyjokfijaiktól meg-látogattassanak.

A' Japoniaiak a' házasságban, kivált az első felefégre nézve nagyon vígyáznak a' rangra: de a' többek sem lehetnek alacsonyabból valók, hanemha a' Tsászár' engedelmevel. A' házasságot Isteni tiszteletten kezdik. A' Völegény és a' férjfi vendégek gyalog vagy kotsin a' templomba mennek. Ezeket követik a' Menyaszszony, és az aszszony

szony vendégek, kik mind földig erő fedél-
 lel fedezik magokat. Ezek előtt mennek a'
 Muzskusok. A' templomba érvén, a' Bontz,
 vagy Pap, egy bálvány kép elébe állítja a'
 házasúlandókat, kik mind ketten égő fák-
 lyát vagy lámpást tartanak kezekben. Ak-
 kor a' jelen-valók szerentsét kívánnak né-
 kik. A' Menyaszszony gyermek játékot meg-
 égeti, mellyek helyett a' Völegény házassági
 ajándékot ad néki. Ezek után az egész nász-né-
 pe a' Völegény' házához megyen. Itt lát-
 ják-meg egymást leg-először a' Völegény és
 a' Menyaszszony. A' lakodalmat 7. 8. na-
 pokon innepelik, ki-ki a' maga tehetsége
 sizerent. Ez idő alatt a' Menyaszszony a' Vö-
 legénynek sokféle ajándékokkal kedveske-
 dik, a' Völegény is hasonlóképpen tseleke-
 zik. Vége lévén a' lakodalomnak, a' Meny-
 aszszony maga aszszonyi szobájába kísérte-
 tik, hol néki leg-főbb gondjának arra kell
 lenni, hogy az ő maga férje eránt való hü-
 ségét valamelly környül-állás által gyanússá
 ne tégye. Mert a' Japoniaiak azt tartják,
Hidj, de meg-lásd kinek. Hogy egygyez-
 ez a' szokás, az Európai *Galanteridval?*

Egy új próba a' veszett ebnek marása ellen.

General Lieutenant Gróf *Tscherdtkow*
 Woroneschból illy tudósítást küldött nem ré-
 gen

gen Petersburgba. „ Ezen Tartományban egy Jerikow nevű majorban egy *Danilo Priputenko* nevű Oroszt a' veszett kutya meg-mart: és mivelhogy ő ennek a' marásnak semmi roszsz következését nem érzette, egy lakodalomba, a' hova hivatalos vólt el-ment, hol evett és ívott semmitől nem tart-ván. De az ő benne láppangó méreg el-ra-gadt a' lakodalomban 58. férjfiakra és 41. aszszonyokra, kik mindnyájan testekben fáj-dalmat, fő fájást, lankadtfágot, has menést, nyál tsorgást, álmatlanfágot, elme-béli tébo-lyodást tapasztaltak. Ezeknek a' személyek-nek mindnyájoknak nyelvek-alatt, nyóltz 's kevesebb kék hójagok látszóttak, mellyek egy árpa szemnyi nagyfágúak vóltak, 's órán-ként nevelkedtek. Ezek a' hójagok tövel meg-fakasztatván, magokból feketés vért bo-tyátottak, mellyeket igen jól meg-örlött főval keményen meg-dörgöltek. Némellyeknek hójagjaikat kilentszer is meg-kellett fakaszta-ni. Danilo Priputenkon is tették ezt a' pró-bát: de minden haszon nélkül. Mellynek oka a' vólt, hogy a' hójagból ki folyó vért le-nyelte, azért is egészen meg-dühöfödött, mint a' kutya úgy ugatott, mindennek neki ment, mardosott mindent, 's végre meg-hólt. A' többek pedig, kik a' majorban laktak, olly füvet, mellyet festő-fűnek, Szamár-tövisnek, Iglitzének neveznek, vágy *Genista tinctoriát*

ridt gyenge tűznél vízben meg-főztek, 's reggel és estve egy-egy pohárral meg-ittak; 's mind ők a' bajtól meg-örizkedtek, mind a' kikre a' dühösség el-rágadtt meg-gyógyúltak. Minthogy ez a' fzer 99. személyeknek fzerentsés vólt, meg-érdemlené, hogy köztünk is próbára vonattatna; könnyebb kéz-ületű, 's találtattathatóbb lévén, mint a' Májusi nyüvből, és még hat ahhoz tartozó ingrediensekből készült Berliini orvosság.

Rómában az Augustus Tsáfzár Maufoleumának öszve omlott töredékei között, most találtatott egy régi emlékeztető oszlop, melly a' Quirinalis hegyen újra fel-állittatott. *Marcelli* Apátur ezen verseket metfzette reá.

Me quondam Aegypti defectam a cautibus, undas

Vis quem per medias Romula transtulerat
 Ut starem Augusti moles miranda sepulcri,
 Cæsareum Tiberis qua nemus adlueret:
 Jam frustra eversum fractum-que infesta vetustas

Nisa-est aggestis condere ruderibus.
 Nam Pius in lucem revocat, fartumque Quirini

Sublimem in collis vertice stare jubet.

Inrer

Inter Alexandri medius qui maxima Signa
Testabor quanto fit minor ille Pio.

Florentziában Apátur Fontani a Riccardi Könyves házának gondviselője, már kiadta a maga *Novæ deliciae eruditorum* nevű munkájának 1. darabját, mellyekben *Michaelis Glicas*nak azok a' levelei vannak, mellyeket *Giovanni Lami* ki nem adott vólt, és *Photionis Erotemata*.

A' Találós Mese vólt *Hóld*; a' Rejtett Szó *Nyelv*.

Találós Mese,

Nagy változó, nagy gúnyoló, nagy tlapodár,
nagy majom.

Még is kedves az Ifjaknak. Véle gyakran
van bajom.

Vagy bővebben:

Nagy Próteus: sok ezer formát tud venni ma-
gára.

Minden szem más más képbe jelenve leli.
Most virgontz gyermek, majd ifjú 's éleme-
dett vén.

Azszony, férjfi, leány, szolga, komorna,
vitéz.

Most iszonyú rúttság, majd szép alak, angya-
li gyöngy kép.

Most

Most tsevegő madarad, majd kutya mats-
ka, 's egyéb.

Nagy Mómus: szabadon ki-jelenti szemedbe
hibádat.

Nagy majom: a' mit tész, egybe tselekszi
veled.

Sír, ha te sírsz, ő is; ha enyelgeasz, gyors enye-
legni,

Tsúfol, tsak te gyalázd; hogy ha nevetasz,
ki-nevet.

Afzszonyi módra magad piperézd hajadat fo-
dorítsad;

Afzszonyi módra veled Dáma haját fodorit.
Nyalka Gavalléreként te fodörgasd perge ba-
juszszad;

Nyalka Gavalléreként perge bajuszod fodorit.
Hízelkedj te magad, hízelkedik ő is azonnal.

Nagy tsapodár: 's ha nem az, nints betsi
fenki előtt.

Szarhmárról.

Rejtett Szó.

Tör, ront, földet, Eget, tengert fel-forgat
egészzen,

A' fele zúg, mormol, 's a' fele el-hal ezen.
Még fele újra mozog, 's fel-kél, az előbbi fe-
lének,

Egy hijján' szép kints a' leg-utólbi fele.
Szathmárról.

